

ТУРКМЕНИСТАН У ГЕОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ ТА ЙОГО КУЛЬТУРНІ ЗВ'ЯЗКИ З УКРАЇНОЮ

Мета дослідження полягає у висвітленні політики Туркменістану в формуванні геокультурного простору Центральної Азії та виявленні значення України в системі міждержавних зв'язків у гуманітарній сфері. **Методи дослідження.** Основою вибору методів студіювання стали засади системності та комплексного підходу. В дослідженні використано метод документального аналізу і синтезу, що дозволило простежити у часовому вимірі розвиток культурних зв'язків між Туркменістаном та Україною. Використання вказаних методів дослідження сприяло отриманню власних теоретичних результатів. **Наукова новизна** полягає у постановці і розробці актуальної теми, яка в науковому вимірі не одержала всебічного й об'єктивного висвітлення та досліджується вперше. Обґрунтовано ідею геокультурного простору Центральної Азії, як глобального явища. У цьому контексті науковою проблемою є питання формування основ культурного співробітництва Туркменістану і України на основі потенціалу довголітньої дружби. **Висновки.** Принципи, на яких побудовано зовнішньополітичний курс Туркменістану, являють собою ясні орієнтири для розвитку і зміцнення двосторонніх і багатосторонніх відносин Туркменістану з державами світу, в першу чергу, з країнами регіону Центральної Азії. Україна є одним з важливих партнерів Туркменістану. Констатується, що туркмено-українське співробітництво в гуманітарній сфері по праву традиційно займає особливе місце у відносинах двох країн. У його основі – багата історія народів, їх величезний внесок у світову культуру, незмінний інтерес до духовного життя один одного.

Ключові слова: Туркменістан, Україна, Центральна Азія, геокультурний простір, туркмено-українське співробітництво, культура.

Аманмурад Нурберди, кандидат политических наук, Посол Туркменистана в Украине, докторант Национальной академии руководящих кадров культуры и искусства

Туркменистан в геокультурном пространстве Центральной Азии и его культурные связи с Украиной

Цель исследования заключается в освещении политики Туркменистана в формировании геокультурного пространства Центральной Азии и выявлении значения Украины в системе межгосударственных связей в гуманитарной сфере. **Методы исследования.** Основой выбора методов изучения явились основы системности и комплексного подхода. В исследовании использован метод документального анализа и синтеза, что позволило проследить во временном измерении развитие культурных связей между Туркменистаном и Украиной. Использование указанных методов исследования способствовало получению собственных теоретических результатов. **Научная новизна** исследования заключается в постановке и разработке актуальной темы, которая в научном измерении не получила всестороннего и объективного освещения и исследуется впервые. Обосновано идею геокультурного пространства Центральной Азии, как глобального явления. В этом контексте научной проблемой является вопрос формирования основ культурного сотрудничества Туркменистана и Украины на основе потенциала долгодетной дружбы. **Выводы.** Принципы, на которых построено внешнеполитический курс Туркменистана, представляют собой ясные ориентиры для развития и укрепления двусторонних и многосторонних отношений Туркменистана с государствами мира, в первую очередь, со странами региона Центральной Азии. Украина является одним из важных партнеров Туркменистана. Констатируется, что туркмено-украинское сотрудничество в гуманитарной сфере по праву традиционно занимает особое место в отношениях двух стран. В его основе – богатая история народов, их огромный вклад в мировую культуру, неизменный интерес к духовной жизни друг друга.

Ключевые слова: Туркменистан, Украина, Центральная Азия, геокультурное пространство, туркмено-украинское сотрудничество, культура.

Amanmuradov Nurberdy, Candidate of Political Science, Ambassador of Turkmenistan in Ukraine, Doctoral student of the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

Turkmenistan in the geocultural space of Central Asia and cultural ties with Ukraine

The purpose of the study is to highlight Turkmenistan's policy in shaping the geocultural space of Central Asia and to identify Ukraine's importance in the system of inter-state ties in the humanitarian sphere. **Research methods.** The principles of systematic and integrated approach were the basis of the choice of methods of study. The research uses the method of documentary analysis and synthesis, which has allowed us to trace the development of cultural ties between Turkmenistan and Ukraine in a time perspective. The use of these methods of research contributed to obtaining their own theoretical results. **Scientific novelty** of the obtained results consists in the formulation and development of an actual topic, which in scientific terms did not receive comprehensive and objective coverage and is investigated for the first time. The idea of the geocultural space of Central Asia is grounded as a global phenomenon. In this context, the scientific problem is the question of forming the basis of cultural cooperation between Turkmenistan and Ukraine on the basis of the potential of long-term friendship. **Conclusions.** The principles on which the foreign policy course of Turkmenistan is constructed are clear benchmarks for the development and strengthening of Turkmenistan's bilateral and multilateral relations with the states of the world, first of all, with the countries of the Central Asian region. Ukraine is one of the important partners of Turkmenistan. It is noted that the Turkmen-Ukrainian cooperation in the humanitarian field has traditionally occupied a special place in relations between the two countries. It is based on a rich history of peoples, their tremendous contribution to world culture, and the constant interest in each other's spiritual life.

Keywords: Turkmenistan, Ukraine, Central Asia, geocultural space, Turkmen-Ukrainian cooperation, culture.

Актуальність теми. Регіон Центральної Азії виступає сьогодні як геостратегічний центр глобального значення, що включає найважливіші енергетичні, транспортні та комунікаційні вузли. Держави регіону як в межах національних, так і міжнародних угод утворюють стійкість і надійність побудованої системи регіональної безпеки і стабільності. Міжнародні відносини, характерною рисою яких є зростання взаємозв'язку і взаємозалежності, відіграють важливу роль у вирішенні ключових, основоположних проблем, що стоять перед країнами [1].

Активна миротворча політика Туркменістану, його геополітичне розташування, а також колосальний економічний та культурний потенціал визначають місце країни у світовій системі координат як держави, що генерує енергію добросусідства і дух доброї волі, творення на благо всіх народів. З огляду на продуктивність в питаннях забезпечення миру і безпеки, а також в економічній та інвестиційній сферах, Туркменістан має намір нарощувати взаємовигідне партнерство як у двосторонньому, так і в багатосторонньому форматі, всіляко сприяти консолідації спільних зусиль з метою забезпечення миру, роззброєння, протидії новим викликам і загрозам, заохочення і захисту прав людини, розвитку науки, культури і освіти, благополуччя та сталого розвитку в регіоні і у світі [2,37].

До пріоритетних напрямків відноситься нарощування співпраці з братніми державами Середньої Азії. Природно, що держава має намір розширювати географію своєї дипломатичної присутності. У перспективі економічне зростання центрів буде зміщуватися від Європи до Азії. Провідне місце в світовій економіці ймовірно займуть Китай, Республіка Корея, Японія. Туркменістан має намір активізувати відносини з країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону, в першу чергу, з Китайською Народною Республікою.

У питаннях розвитку співробітництва з традиційними партнерами і сусідами – Афганістаном, Іраном, Пакистаном, Індією і Туреччиною – Туркменістан втілює в життя найсміливіші новаторські ідеї і проекти, ініційовані Президентом Туркменістану, які вражають всіх своїми масштабами і динамікою реалізації. Президент Гурбангулі Бердимухамедов підкреслює, що "зовнішня політика держави міцно пов'язана з її внутрішньою політикою і є одним з основних умов внутрішнього розвитку" [2,43]. Це підтверджує важливу роль дипломатії у вирішенні соціально-економічних і культурних завдань країни.

Аналіз існуючих досліджень та публікацій. Особливих наукових досліджень на тему культурного діалогу двох країн не виявлено. Правові основи двосторонніх відносин надає Посольство Туркменістану в Україні. Характеризує співробітництво між Туркменістаном та Україною в галузі науки і освіти Ю. Мателешко [8]. Аналізує зовнішню політику Туркменістану, як один із чинників стабільності в Центральній Азії Ю. Кочубей [7].

Мета дослідження полягає у висвітленні політики Туркменістану у формуванні геокультурного простору Центральної Азії та виявленні значення України у системі міждержавних зв'язків в гуманітарній сфері.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні політичний діалог з різними країнами світу повинен бути доповнений просуванням економічних інтересів і гуманітарною співпрацею. Динаміка розширення масштабів міжнародних торгово-економічних зв'язків Туркменістану забезпечується на основі диверсифікації багатопланової взаємодії з країнами світу. Перехід країни на індустріальний шлях розвитку передбачає розвиток зовнішньоекономічних зв'язків на основі якісно нового формату, стимулюючого пріоритетність зростання промислових галузей і модернізацію економіки в цілому.

Суттєве значення в цьому напрямку має діяльність спільних міждержавних комісій Туркменістану з іншими державами, в рамках яких розглядаються і обговорюються шляхи здійснення ефективного взаємовигідного двостороннього партнерства. Для забезпечення ефективного і тісного співробітництва використовується механізм двосторонніх міждержавних комісій, в межах яких Туркменістан співпрацює з 29 країнами. У березні 2012 року було підписано Угоду між Урядом Туркменістану і Урядом України про створення Спільної міждержавної комісії з економічного і культурно-гуманітарного співробітництва [10].

Міждержавні комісії – один з найважливіших інструментів розвитку зовнішньоекономічних відносин Туркменістану. Також вони є дієвим інструментом організації та розвитку міждержавних відносин в сфері культури. У цьому контексті набагато зросли активність і значення міжнародних переговорів, розширилася їх проблематика і обговорювана тематика. В цілому, необхідно відзначити, що саме завдяки ініційованому Главою Туркменської держави Гурбангулі Бердимухамедовим інтенсивному переговорному процесу Туркменістан нарощує зусилля, спрямовані на інтеграцію Туркменістану в глобальну систему міжнародних економічних і культурних зв'язків зі світовим співтовариством.

Прикладом регіональної співпраці у регіоні Центральної Азії є діяльність започаткованого у 2012 році Каспійського екологічного форуму як постійно діючої платформи для розгляду питань охорони навколишнього середовища в Каспійському басейні і вироблення відповідних пропозицій і рекомендацій. Концепція підготовки та проведення форуму була націлена на подальшу активізацію конструктивного регіонального діалогу в сфері екології, в справі формування системних механізмів і практичних заходів багатосторонньої взаємодії у питаннях екологічної безпеки в Каспійському морі, в тому числі з управління регіональними біологічними ресурсами, посилення екологічної безпеки на морі, захисту навколишнього середовища та культурного надбання.

У геокультурному просторі Центральної Азії важливе місце займає політика відродження в нових умовах прекрасних традицій стародавнього Шовкового шляху, який знову стає прикладом ефективного гуманітарного обміну, надійною сполучною ланкою і засобом взаєморозуміння між народами, слугує в ім'я зміцнення миру і безпеки на планеті. І цей безцінний історичний і культурний пам'ятник

світового значення має бути збережений і переданий майбутнім поколінням. Ідейний концепт проекту Шовковий шлях полягає в реалізації культурно-історичного потенціалу для створення нової моделі економічного і гуманітарного співробітництва. Україна в історичному аспекті була частиною величної історії великого Шовкового шляху і у цьому контексті передбачається встановлення тісних культурних зв'язків між країнами [3].

Слід нагадати, що під безпосереднім патронатом Гурбангули Бердимухамедова в Туркменістані велася робота інтернаціональної групи фахівців з підготовки номінаційного дос'є на історичні пам'ятники Стародавнього Мерва, Куняургенча і Ніси, яка увінчалася їх включенням до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Поставлено питання про те, щоб визнати Шовковий шлях складовою частиною всесвітньої спадщини, що перебуває під егідою ЮНЕСКО. Через територію Туркменістану в давнину проходили важливі міжнародні торговельні шляхи з Китаю до Близького Сходу через Аміль, Мерв, Сарахс, Абиверд, Нісу, а з країн Середнього Сходу – на Русь через Дехистан і Куняургенч, в Індію – через Земм (сучасний Атамурат) [3,11].

Тільки в туркменському секторі Шовкового шляху позначені 29 воістину унікальних городищ і окремих споруд. У їх числі – Стародавній Дехистан (Машат-Місріан), фортеці Дурун, Анау, Абиверд, Кааха, Серахс, Дашрабат (Данданакан), Гебекли-депе, Ули-Кішман, Аміль, Ізмікшір, Шасне, караван-сараї Акча-калу, Одемерген-калу, Даяхатин та інші. Визначено одинадцять маршрутів, які в далекому минулому з'єднували Дехистан, зазначені городища та інші старовинні туркменські міста з зовнішніми торговельними центрами, такими як Отрар, Бухара, Герат, Балх, Мешхед, Тегеран, а також розташованими на півночі містами Золотої Орди. Караван-сараї тих часів, фортеці, мечеті, святині, мости, розташовані уздовж цих доріг, стануть ланками однієї номінації, іменованої Шовковим шляхом.

Міждержавні відносини можуть зачіпати найрізноманітніші сфери: політичну, економічну, гуманітарну і т. д. При цьому усередині кожної сфери можливе виділення певних підвидів відносин: наприклад, в політичній сфері – дипломатичні та військові відносини, в економічній – торгівлі, в гуманітарній – культурні та інше. У своїй широкомасштабній новаторській діяльності Президент Гурбангули Бердимухамедов надає особливого значення розширенню міжнародних контактів в сфері культурно-гуманітарних зв'язків, які дозволяють відкривати нові горизонти і можливості для вивчення багатющої духовної спадщини туркменського народу, всебічного розвитку талантів, налагодження багатогранного міжнародного наукового, освітнього і культурного обміну.

Одним із завдань, поставлених Президентом Туркменістану, є розвиток культурного співробітництва. В країні організуються міжнародні фестивалі за участю діячів мистецтв з усього світу – причому не тільки на рівні вже визнаних майстрів, а й молодіжні, дитячі. В останні роки стали частіше і масштабніше стали проводитися Дні культури Туркменістану за кордоном і Дні культури інших країн в Туркменістані [2,33]. З 2011 р. щорічно проводяться Дні культури України в Туркменістані та Дні культури Туркменістану в Україні. У 2012 році в Україні з великим успіхом пройшли Дні культури Туркменістану. У 2013 році в Туркменістані успішно пройшли Дні культури України, Індії, Пакистану і Таджикистану. В 2017 році в Туркменістані проходили Дні культури Румунії, Турецької Республіки, Узбекистану та Дні культури Туркменістану в Австрії, Федеративній Республіці Німеччині. Також можна навести масу прикладів про взаємне проведення із зарубіжними країнами Днів кіно, виставок декоративно-прикладного мистецтва і товарів народного споживання, різних фестивалів і спільних концертів. Щорічно в столиці Туркменістану місті Ашхабаді проводиться Віденський бал.

Туркменістан вважає співпрацю в культурно-гуманітарній сфері найважливішим і невід'ємним напрямком широкомасштабного двостороннього діалогу. Багатий культурний потенціал Туркменістану і України спрямований на подальше поглиблення зв'язків у сфері культури, науки і освіти, дозволить збагатити зміст двосторонніх зв'язків і зблизити народи обох країн. Туркменському і українському народу буде цікаво ближче познайомитися з культурно-історичною спадщиною один одного, сучасними досягненнями в цій галузі.

У зовнішній політиці Туркменістану особливе місце відводиться відносинам з країнами, з якими багато спільного як в плані економіки і політики, так і в плані історії та культури. В даному форматі Туркменістан і Україна є традиційно дружніми партнерами, відносини яких засновані на принципах взаємної поваги і рівноправної співпраці. Туркмено-українські відносини ґрунтуються на непорушних принципах взаємної довіри, взаєморозуміння, рівноправної взаємодії і взаємної вигоди. За роки ефективного партнерства наші країни створили позитивний досвід широкомасштабної і повноцінної співпраці з найрізноманітніших аспектів, як в двосторонньому, так і в багатосторонньому форматах. Основою динамічного розвитку туркмено-українських зв'язків у культурній сфері є активні політичні контакти, перш за все, на вищому рівні. Домовленості, які були досягнуті з дня встановлення дипломатичних відносин між Туркменістаном і Україною, знайшли своє втілення в договірно-правовій базі. Сучасна правова база двосторонніх відносин дає можливість розвивати взаємовигідне співробітництво в усіх сферах взаємних інтересів.

Важливо відзначити, що Україна в числі перших країн в грудні 1991 року визнала державну незалежність Туркменістану. Дипломатичні відносини між Туркменістаном і Україною було встановлено 10 жовтня 1992 року. У 1995 р. відкрилися посольства Туркменістану і України в столицях двох держав – Ашхабаді і Києві, а в 1998 році була створена спільна міждержавна туркмено-українська комісія з питань

економічного співробітництва. Безумовно, базовим документом, який регламентує відносини між двома державами, є Договір про дружбу і співробітництво між Туркменістаном і Україною, підписаний в Ашхабаді 10 жовтня 1992 року [5]. За роки спільної співпраці Туркменістан і Україна створили солідну і надійну міжнародно-правову базу, яка включає в себе більше 150 договорів, угод та інших двосторонніх документів, укладених на міждержавному, міжурядовому та міжвідомчому рівнях.

Інтенсивний політичний діалог позитивно позначається на двосторонньому торговельно-економічному та культурно-гуманітарному співробітництві. Після розпаду Радянського Союзу побратимські зв'язки між містами України і Туркменістану почали встановлюватися лише в перші роки нинішнього століття. Зокрема, в 2001 році було підписано угоду про співпрацю між столицею України містом Київ і столицею Туркменістану – Ашхабадом. Такі міста, як чорноморський Іллічівськ і каспійський Туркменбаші підписали угоду про торговельно-економічне, науково-технічне та гуманітарне співробітництво. Також є двосторонні домовленості про співпрацю в торговельно-економічній, науково-технічній та гуманітарній сферах між Одеською обласною державною адміністрацією та хякімліком (керівник області) Ахалського веляята (область). З 2005 року діє Угода між Донецькою державною обласною адміністрацією України та хякімліком Балканського веляята про торговельно-економічне, науково-технічне та гуманітарне співробітництво.

Співробітництво в культурно-гуманітарній сфері між Україною і Туркменістаном здійснюється в рамках чинних двосторонніх угод. Станом на початок 2017 року було підписано 27 договірно-правових документів про співпрацю в гуманітарній сфері, що дозволяє розвивати взаємовигідні відносини з Туркменістаном на цьому напрямку.

Значна увага обома країнами приділяється питанням організації поїздок дитячих колективів. Так, в червні 2013 року в Туркменістані в Національній туристичній зоні "Аваза" перебувала група українських дітей у віці до 12 років, яка взяла участь в Міжнародному дитячому фестивалі країн СНД. У липні 2013 року на запрошення української організації "Змінимо світ на краще!" в Міжнародному дитячому центрі "Артек" перебувала група дітей з ашгабатської дитячої школи-інтернату для сиріт. Діти з України побували в Національній туристичній зоні "Аваза" на Каспії і в 2016 році.

Українські видавці беруть участь у щорічних Міжнародних книжкових виставках-ярмарках "Книга – шлях до співпраці і прогресу", які проходять восени в місті Ашхабад. В ІХ Міжнародній книжковій виставці-ярмарку (2014 г.) взяли участь українські видавництва "Талант", "Фоліо", "Імекс-ЛТД", "Особистості", ТДС-Експо, "Укрінформнаука", а в Х Міжнародній виставці-ярмарку (2015 г.) представники видавництва дитячої літератури "Авіас". На ХІ виставці (2016 г.) була представлена продукція низки українських видавництв, а також видавництва дитячої літератури "Авіас".

У 2014 році країнами відзначалося 290-річчя з дня народження туркменського мислителя Махтумкулі Фрагі і 200-річчя українського поета Тараса Шевченка. В Україні в перекладі українською мовою видано твори туркменського поета і мислителя Махтумкулі Фрагі [4]. Поезії Махтумкулі перекладені українським поетом Павлом Мовчаном були видані в Україні у 2006 та 2014 роках [9]. Письменником Олексієм Кононенко здійснено переклади туркменських поетів Махтумкулі Фрагі, Кеміне, Сеїді, Зелілі, Кятібі, Молланепес, Мятаджі, Міскінклич, Бібі Ораздурдієва, Агагельди Алланазарова, Оразгули Аннаєва, Гурбанаяза Дашгинова, Атамурада Атабаєва [6], а також видано у 2013 році книгу "Біла юрта. Міфологія та епос Туркменістану". За сприяння компанії "Альтком" у 2010 році видано українською мовою книгу Т. Джурдекова "Онук, який втілює мрію діда". В Україні за сприяння будівельної асоціації "Інтербудмонтаж" в період з 2012 по 2014 роки вийшла друком українською мовою фундаментальна наукова праця Президента Туркменістану Г. М. Бердимухамедова "Лікарські рослини Туркменістану". У 2016 році здійснено переклад книги Президента Туркменістану Г. М. Бердимухамедова "Стрімка хода скакуна".

Важливе місце в двосторонніх українсько-туркменських відносинах займає співпраця в сфері освіти. За інформацією Міністерства освіти і науки України, станом на 1 січня 2017 року у вищих навчальних закладах України навчається близько 7 тисяч студентів з Туркменістану. Питання освіти займає важливе місце в переговорах на високому рівні в ході офіційного візиту Президента України П. Порошенка в Туркменістан 28-29 жовтня 2015 року. В рамках візиту було підписано п'ять двосторонніх угод між вузами України та Туркменістану: Дніпропетровським національним університетом залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна та Туркменським державним інститутом транспорту та зв'язку; Київським національним університетом імені Тараса Шевченка та Туркменським державним університетом імені Махтумкулі Фрагі; Івано-Франківським національним технічним університетом нафти і газу та Міжнародним університетом нафти і газу (Туркменістан); Національним університетом біоресурсів і природокористування України та Туркменським сільськогосподарським університетом імені С. А. Ніязова; Харківським національним технічним університетом сільського господарства ім. Петра Василенка та Туркменським сільськогосподарським університетом ім. С. А. Ніязова.

Україна є одним з важливих партнерів, з якою Туркменістан пов'язує не тільки взаємовигідне співробітництво, а й давні стосунки щирої дружби, довіри і взаєморозуміння. Туркмено-українське співробітництво в гуманітарній сфері по праву традиційно займає особливе місце у відносинах двох країн. В його основі – багата історія наших народів, їх величезний внесок у світову культуру, незмінний інтерес до духовного життя один одного.

Висновки. Принципи, на яких побудовано зовнішньополітичний курс Туркменістану, являють собою ясні орієнтири для розвитку і зміцнення двосторонніх і багатосторонніх відносин Туркменістану з державами світу, в першу чергу, з країнами регіону Центральної Азії, співпраці з міжнародними

організаціями зі зміцнення миру, безпеки і стабільності в регіоні і на планеті, а також на інших векторах зовнішньої політики і в їх числі в області культурної співпраці. Аналіз практичного втілення політики широкого міжнародного співробітництва свідчить, що Туркменістан здійснює формування геокультурного простору в регіоні на основі історико-культурної спадщини, особливо, на широкому гуманітарному значенні історії Великого Шовкового шляху. У цьому контексті науковою проблемою є питання формування основ культурного співробітництва Туркменістану і України на основі потенціалу довголітньої дружби, яка бере свій початок у XX столітті і продовжена після набуття республіками незалежності.

Література

1. Мателешко Ю. Співробітництво між Туркменістаном та Україною в галузі науки і освіти // Гілея: науковий вісник, 2016. – Вип. 114. – С. 389-392.
2. <http://turkmenistan.mfa.gov.ua/ua/ukraine-tm/legal-acts>
3. Кочубей Ю. Зовнішня політика Туркменістану як один із чинників стабільності в Центральній Азії // Науковий вісник Дипломатичної академії України, 2003. – №9. – с. 9-17.
4. Аманмурадов Н. Транспортна політика як імеджеутворюючий чинник зовнішньополітичної стратегії Туркменістану // Гілея: науковий вісник. - випуск 107. – 2016 – с. 443-447.
5. Гурбангулы Бердымухамедов. К новым высотам прогресса. Избранные произведения. Том 3. – Ашхабад: Главное архивное управление при Кабинете Министров Туркменистана, Архивный фонд Президента Туркменистана, 2010. – 480 с.
6. Великий поет великого народу. До 290-річчя з дня народження Махтумкулі. (Упорядкування та переклад українською мовою О.А.Кононенко). – Донецьк, 2014. – 328 с.
7. Махтумкулі. Поезії / Пер. з туркм. Та передм. П.Мовчана. Видання трет. – К.: ВЦ "Просвіта", 2014. – 208 с.

References

1. Matellesho Yu. (2016). Cooperation between Turkmenistan and Ukraine in the field of science and education. Hileya: naukovyy visnyk, 114, 389-392 [in Ukrainian].
2. Retrived from: <http://turkmenistan.mfa.gov.ua/ua/ukraine-tm/legal-acts>[in Ukrainian].
3. Kochubei, Y. (2003). Turkmenistan's foreign policy as one of the factors of stability in Central Asia. Naukovyy visnyk Dyplomatychnoyi akademiyi Ukrayiny, 9, 9-17 [in Ukrainian].
4. Amanmuradov, N. (2016). Transport policy as an irregular factor in foreign policy strategy of Turkmenistan. Hileya: naukovyy visnyk, 107, 443-447 [in Ukrainian].
5. Gurbanguly Berdimuhamedov (2010). To new heights of progress. Selected works, vol.3. Ashkhabad: Hlavnoe arkhivnoye upravleniye pry Kabynete Mynystrov Turkmenystana, Arkhyvnyi fond Prezydenta Turkmenystana [in Russian].
6. Great poet of the great people. To the 290th anniversary of the birth of Makhtumkuli. (Organizing and translating in Ukrainian O. A. Kononenko) (2014). Donetsk [in Ukrainian].
7. Mahtumhuli. Poetry (2014). K.: VTs "Prosvita" [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 19.08.2017 р.

УДК 008:159.964.26]:167

Гоц Людмила Сергіївна
кандидат культурології, доцент кафедри
культурології та культурно-мистецьких проєктів
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
milahobotya93@gmail.com

АРХЕТИП І АРХЕТИПНИЙ ОБРАЗ: ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ДОСЛІДЖЕННЯХ КУЛЬТУРИ

Мета роботи. Дослідження архетипу як універсальї культури у контексті поняттєвого апарату сучасної культурології покликано привернути увагу до проблеми невіправданого розширення тлумачень поняття "архетип" та частой підміни понять "архетип" та "архетипний образ". Запропоновані розробки покликані запобігти некоректному розумінню і використанню термінів К.-Г. Юнга дослідниками, що посилаються на його теорію, полегшити виявлення архетипів і їх диференціацію від зовні схожих на них явищ. **Методологія** дослідження полягає в застосуванні семантичного і термінологічного аналізу текстів К.-Г. Юнга з метою виявлення сенсових патернів термінів і головних ідей, а також компаративного, історико-логічного методів. Зазначений методологічний підхід дає змогу піддати аналізу, розкрити й нагадати значення термінів автора теорії архетипів. **Наукова новизна** полягає у вдосконаленні гносеологічного апарату гуманітарних наук шляхом створення розгорнутої за змістом та стислої за формою експлікації характерних рис архетипу з праць К.-Г. Юнга та у вдосконаленні визначення таких явищ, як "архетип" та "архетипний образ". **Висновки.** Поняття "архетип" розглянуто як базисну, універсальну категорію культури, яка все ще потребує усвідомлення та уточнення сенсових меж у науках про культуру, мистецтво. Архетипами варто вважати тільки явища, які відповідають критеріям, розробленим К.-Г. Юнгом. Подальше розширення терміна "архетип" ми вважаємо необґрунтованими й недоречними, адже вони нівелюють універсальність "прообразу", висхідного для безлічі "архетипних образів" К.-Г. Юнга.

Ключові слова: культурологія, психоаналітична культурологія, культурна універсальїя, архетип, архетипний образ, характеристики архетипу, К.-Г. Юнг.